א] בתפוחים משום רבי חנינא בן גמליאל אמרו מחמיצין: רב כהנא מתני לה ברבי חנינא בן תרדיון. כמאן אזלא הא דתנן *תפוח שריסקו ונתנו בתוך העיסה וחימצה הרי זו אסורה כמאן לימא רבי חנינא בן גמליאל היא ולא רבנן אפי' תימא רבנן נהי דחמץ גמור לא הוי, נוקשה מיהא הוי. א"ר אילא אין לך הקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא, רב יצחק בר אבדימי אמר מנחת חוטא מגבלה במים וכשרה, לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר כמות שהן משערינן ומר סבר לכמות שהיו משערינן; לא, דכולי עלמא כמות שהן משערינן ובהא קא מיפלגי דמר סבר מאי חריבה חריבה משמן ומר סבר חריבה מכל דבר: תנן התם *בשר העגל שנתפח, ובשר זקנה שנתמעך משתערין לכמות שהן. רב ור' חייא ורבי יוחנן אמרי משתערין כמות שהן שמואל ור"ש ב"ר ור"ש לקיש אמרי משתערין לכמות (ה) (שהן) מיתיבי בשר העגל שלא היה בו כשיעור ותפח ועמד על כשיעור טהור לשעבר וטמא מכאן ולהבא מדרבנן, אי הכי אימא סיפא וכן בפיגול וכן בנותר אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאיכא פיגול ונותר אלא אי אמרת דרבנן, פיגול ונותר בדרבנן מי איכא? אימא וכן בטומאת פיגול וכן בטומאת נותר סד"א הואיל וטומאת פיגול וטומאת נותר דרבנן היא כולי האי בדרבנן לא עבוד רבנן, קא משמע לן. ת"ש בשר זקנה שהיה בו כשיעור וצמק ונפחת מכשיעור, טמא לשעבר ג] וטהור מכאן ולהבא אמר רבה כל היכא דמעיקרא הוה ביה והשתא לית ביה הא לית ביה, וכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה והשתא ד] הוה ביה, מדרבנן כי

רב כהנא מתני לה · משום רבי חנינא בן תרדיון אמרו מחמיצין : תפוח · של תרומה : שריסקו · ונתנו לעיסת חולין : לימא ר' חנינא היא · דאמר מימן מעליא הוא ואישתכח דאיחמצה בתרומה ואסורה ה] : נוקשה · לשון רעוע כלומר חמץ שפל : ו] מנחת חוטא · חריבה היא וקשה לקמוץ שלא יהא קומץ חסר (ב) כשהוא מוחק בגודל מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה עשר מן הקמח יותר מדאי : מגבלה במים · והא' טובה לקמוץ דרחמנא לא אסר אלא שמן : ר' יצחק סבר כמות שהוא · עכשיו משערינן לקומץ הוה ליה קומץ מעליא ורבי אילא סבר לכמות שהן כשהיו היה קמח משערינן ונמצא יתר או חסר דאי עבה היא העיסה חסר נפחה [א] ז] כמלא הקומץ סלת יותר משלם היה ח] בקמח ואם רך היא ט] נתרבה נפחו [במלא קומץ] וחסר סלתו (ג) ט] כמות שהן משערינן · והוה ליה קומץ שוה כמות שהיא [נ] וא"כ אמאי פסל ר' אילא : קסבר חריבה מכל דבר · משמע ומנחת חוטא איקרי חריבה דכתיב וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה (ויקרא ז) : בשר העגל · שלא היה בו כביצה : ונפחה · עד כביצה שכן דרך בשר העגל לתפוח : או בשר י] זקנה · (ד) בהמה שהיה בו כביצה יא] שכן דרך זקנה להתמעך משתערין לכמות שהן : יב] ור' יוחנן אמרי כמות שהן · שניהן דמשמע כמות שהן עכשיו ובבשר העגל טמא אוכל ועכשיו יש בו כביצה ובבשר הזקנה שפחת טהור : ור"ש ב"ר ור"ש לקיש יג] לכמות (ה) (שהן) · דאינהו מפרשי לאורייתא דלכמות שהן שהיו כמות שהיו מעיקרא ובבשר העגל טהור, ובשר הזקנה טמא : טהור לשעבר · קודם שתפח שלא היה בו כביצה : וטמא כו' · וקשיא לר"ש לקיש : וכן בפיגול ונותר · קס"ד דהכי משמע שאם נותר או פיגול הוא ולא היה בו כזית ועכשיו יש כזית חייב כרת האוכלו ואי מדרבנן יד] ליכא כרת האיל ומדאורייתא לאו שיעורא הוא : וכן בטומאת פיגול ונותר · דקי"ל בפרק כיצד צולין (פסחים פה·) הפיגול והנותר מטמאין את הידים אפילו לא נגעה בהן טומאה משום חשדי כהונה כדמפרש התם וקאמר בשר עגל של פיגול או נותר שלא היתה בו כביצה ותפח ועמד על כביצה טמא מכאן ולהבא מדרבנן לטמא את הידים : סלקא דעתך אמינא הואיל וטומאת פיגול ונותר · לטמא את הידים מדרבנן הוא אפילו כי איכא ביה שיעורא מעיקרא : כולי האי בטומאה דרבנן לא עבוד רבנן · דלימרו נמי כמות שהוא עכשיו משתערין לטמא טומאת טו] אוכלין לכביצה הואיל (ו) [לית] ביה שיעורא, קא משמע לן : דמעיקרא לא הוה ביה · לאו איסור הוא אלא מיא בעלמא :

כרוכשא מכאן ואילך עשו לי בחלבא וכרוכשא כשאמרה שלא תתחמץ מיירי כדרבנן. ותימה דבסוף כל שעה (פסחים מ·) משמע דמי פירות אין מחמיצין כלל דאמר אביי לא ליחלך איניש תרתי שבלי בהדי הדדי ואמר אביי האי כלבא דאביוולא זקיפא אסירא ורבא שרי בתרוייהו דמי פירות אין מחמיצין ועוד שרי התם ותיקא במשחא ומלחא ומפרש ר"ת דכשילושה במי פירות בפני עצמן בלא תערובת מים אין מחמיצין אבל כי איכא מים בהדייהו מחמיצין וכן מוכח לקמן במתני' בפירקין (דף נז:) דאמרינן לרבות *מנחות ונסכים לחימוץ ופריך מנחת נסכים מי פירות אין מחמיצין אמר *ר"ש אומר היה ר' יוסי הגלילי מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה פירות וכיון דאיכא מים בהדי שמן יכולה היא להתחמץ והא דאמר ר"ש בן לקיש בפ' כל שעה (פסחים דף לה· ושם) עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת דמי פירות אין מחמיצין ומשמע כרת הוא דליכא הא לאו איכא דחמץ נוקשה הוי ואמרינן נוקשה בעיניה בלאו צריך לאוקמא דאיכא מים בהדה דבלא מים אין מתחמץ לר"ש בן לקיש מדדחיק לשנויי לקמן מגבלה במים וכשרה ואי מחמיצין ואפילו לא הוי אלא חמץ נוקשה חשיב חמץ לענין מנחות כדאמר לעיל מדלקי עליה חמץ הוא אלא ודאי בתערובת מים איירי ואפ"ה ליכא כרת דנוקשה הוי במתחמצה בספוחים והא דאמר בפרק אלו עוברין (שם דף מב·) חומץ האדומי דרמו ביה שערי נ"ל שנתחמצו השעורים במים תחלה דאי לאו הכי תו לא מחמיצין ובירושלמי משמע דמי פירות אפי' בפני עצמן מחמיצין דאמר בירושלמי בפרק כל שעה ר' יוסי אומר סרה שעורים במים אם נתבקעו הרי אלו אסורות סריין בחומץ מותר. מפני שהחומץ צומתן ר"ש בר רבי יצחק הוה לו יין קוסס יהב בגוויה שעורים בגין דחמע אתא לקמיה דר' מנא אמר ליה צריך אתה לבער חד מן אילין דבית ביירי הוה ליה גרבא דמשחא גו אוצרא חיטי שאל מן] *לרבא אמר אזיל גרוף מה דאתותיכן ע"כ ירושלמי ושמא כל הני סברי כאביי דאמר מחמיצין אפילו בפני עצמן דאסר כלבא דאביוולא וקי"ל כרבא דשרי ולפירוש זה מותר ללוש עיסה בביצים בפסח ובלבד שלא יערב במים אבל מלח שרי כמו ותיקא דאיכא משחא ומילחא ומיהו יש לנהוג ולהחמיר דלפעמים אפילו בלא מים הוי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי והא דשרי רבא כלבא דאביוולא משום דמי פירות אין מחמיצין קסבר כיון דאין מחמיצין חמץ גמור לא גזור להחמיר ולחוש דילמא נפקי מיא מהא ובלע אידך משום דמילתא דלא שכיחא הוא דאם הוו מחמיצין חמץ גמור כיון שיש בו כרת הייתי חוששין אע"ג דלא שכיחא והא דדחיק ר"ש בן לקיש לשנויי מגבלה במים אע"ג דבלא מים נמי הוי חמץ נוקשה אילטריך לשנויי הכי משום רבי יהודה כדאמר לעיל דשיאור דרבי יהודה לר' יהודה לא חשיב חמץ לענין מנחות ואפשר דאפי' איסורא דאורייתא ליכא כדתנן בפ' ואלו עוברין (שם דף מח:) שיאור ישרף והאוכלו פטור דברי ר' יהודה להכי נקט ר"ש בן לקיש גבי עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת הא איסורא איכא לר"מ כדאית ליה ולר' יהודה כדאית ליה ומיהו מוותיקא קשיא לפירוש זה דשרינן ליה אע"ג דלא שמרוהו מחימוץ מדאסר במיא ומילחא ושרי במשחא ומלחא: **תפוח** שריסקו ונתנו לעיסה וחימצה הרי זו אסורה · משנה היא במסכת תרומות פ"י (מ"ב) ואמרינן עלה בגמרא בירושלמי תני ר' יוסי מתיר ר' אחא ר' אבהו בשם ר"י בר ר' חנינא מה פליגא במחמץ בממיו אבל במחמץ בגופו מותר רבי יוסי יז] בדעתיה כמה דו תמן אין מבשלין בגוזר כן אומר אין חימוצו חימוץ בגוזר פירוש דשרי גבי שבת בישול שאינו בגוזר דתנן פ' כירה (שבת דף לח:) גבי ביצה לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר וכולה סוגיא איתא נמי התם בפ' כירה (ה"א) ובריש מסכת חלה ובפסחים בפ' כל שעה (ה"ד) בסופו : **אין** לך שקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא · קשיא *) דלעיל בסוף פרק קמא (דף יא·) ה"ל למניא גבי מחבת ומרחשת או היא אחת מעבודות קשות שבמקדש : **ומר** סבר חריבה מכל דבר · ואפי' ר"ש בן לקיש דאמר בהקומץ רבה (לעיל דף כ·) הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג היינו אחר קמיצה אבל קודם קמיצה לא כדדריש התם שלא יקבע לה שמן בעוד שלא נקמצה : **ת"ש** בשר זקנה כו' · תימה מאי קושיא הא פלוגתא היא במתני' (לעיל נג:) דר"מ אמר אף (אם) [היא] היתה חסירה כו' סבר לכמות שהן משערין כדאמרי רבה ורב יוסף לעיל (דף מ:) ורבי יהודה סבר כמות שהוא משערין וי"ל דלא דמי דהתם טעמא דר"מ משום דעשרון סולת אמר רחמנא ולא עשרון עיסה ור' יהודה סבר דעשרון סולת קרינא ביה : **דמעיקרא** לא הוה ביה והשתא איתא ביה מדרבנן · תימה דבריש המצניע (שבת צא·) בעי רבה האוכל חצי גרוגרת טריפה ותפחה ונמלך עליה לאכילה מהו מאי קא מבעיא ליה הא כיון דאילו לא תפחה ונמלך עליה לאכילה פטור דליכא שיעורא בשעת הנאה [ג] דמשום דתפחה לא מחייב טפי דהא אפילו עבד עקירה והנחה [ד] כחדא במחשבה אפילו לבתר דתפחה פטור דלכמות שהן משערין מדאורייתא : אלא

*) [עי' תוס' יומא מט: ד"ה וכאיכא]

רבינו גרשום

תפוח של תרומה שריסקו · והעיסה של חולין : נוקשה · עיסה שנוקשה ואינה לא חמץ גמור ולא מצה : יותר ממנחת חוטא לפי שהיא סולת יבש וקשה להשוות שלא יחסיר או שלא יותיר : רב יצחק אמר אין בה קושי לפי שאם מגבלה במים הוה"ל קמיצה כשרה ובתר גיבול אין בה קושי (לפי שאם מגבלה במים הוה"ל קמיצה כשר' ובתר גיבול אין בה קושי *) ר' אילא סבר לא מצי למקמץ לאחר גיבול דלכמות (שהן) שהיו קודם עד שהיה קמח משערין הקומץ ואילו קמץ לאחר גיבול שמא היה עבה או רכה תמצא הקומץ יתר או חסר מקומץ קמח : ורב יצחק סבר כמות שהוא עכשיו משערין וכי קמץ לאחר גיבול שפיר קמץ : בשר העגל שניתפח · שכך דרכו שהוא רך ובקרירה : ובשר הזקנה מתמעט · משתערין לכמות שהן קודם שניתפח אם היה בו כביצה מטמא טומאת אוכלין טהור לשעבר · אם נגעה בו טומאה קודם שתפח טהור לפי שלא היה בו כשיעור : וכן בפיגול ונותר שלא היה בו שיעור בתחילה ותפח ועמד על כשיעור חייב כרת האוכלו : פיגול ונותר מדרבנן מי חייב כרת מדרבנן : הואיל וטומאת פיגול ונותר דרבנן דמטמא את הידים כדאמרינן בפס' פסחים דנותר משום עצלי והשדי כהונה : כולי האי בדרבנן להחמיר ולישתערי כמות שהן .

*) ל"ס בכ"י במוקפין

שיטה מקובצת

א] בתפוחים · עיין תוס' לעיל (דף נ"ג ע"א) : ב] ונסק לפרוח : ג] וטהור מכאן ולהבא אלמא כמות שהוא עכשיו משערינן דאי לכמות שהיה הוי (לא טהור) [ליה טמא] אפי' מכאן ולהבא : ד] והשתא אית ביה מדרבנן · פי' לר"ל ולר"י (דמן) [מן] התורה וה"ק דמצינו למימר כי פליגי כגון שנעשה חזר ונעשה תר"ח : ה] ואסורה משום דשאור לטעמא עבידא ולא בטל בחד ואת"כ מה"ד דחמץ גמור ונמצא גמור לא הוי בינוני הוה : ו] מה"ד הקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא : ז] נעשה וישנו כבלא : ח] היתה קמח ואם היה : ט] חיבות היא כבלא קמוצה ל"ש : י] בשר בהמה זקנה : יא] כביצה התמעטה וכרן ועומד על פחות מכביצה שכן דרך בשר : יב] שהן : יג] רב ור' יוחנן : יג] לקיש אמרי : יד] מדרבנן מי איכא : טו] אוכלין בכביצה : טז] לרבנן אסורה ליה : יז] יוסי כדעתיה כמה דו אמר תמן אין תבשילו בגוזר כן חמוצו אסור הבו וכן :

הגהות צ"ק (א) מאלא סקמן ופלגו יותר שאלם של קמח : [ב] וא"ת : [ג] ומשום : [ד] כוחה מתחבה :

הגהות הב"ח (א) גמ' לכמות כצ"ל ותיבת שהן נמחק : (ב) רש"י ד"ה מנחת וכו' חסר כי כשהוא : (ג) ד"ה רבי יצחק וכו' וחסר סלתו ואי ס"ד כמות שהן כצ"ל : (ד) ד"ה או בשר זקנה של בהמה : (ה) ד"ה ור"ש וכו' לכמות שהיו דהיינו וכו' שהן שהיו הס"ד : (ו) ד"ה כולי האי וכו' טומאת ולא היה ביה שיעורא :

ז א מיי' פי"ה מהלכות תרומות הלכה ד :

ח ב מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה יז :

ט ג מיי' פ"ה מהלכות טומאת אוכלין הלכה ט ופי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ד :

י ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה א : ועיין רש"ל בלקוטיו

תרומות פ"י משנה ב

טהרות פ"ג משנה ד

[טהרות]

[בירושלמי איתא לרבנן אמרין]

* בתוך הסוגיה נקודה בודדת לענין חמץ

נושא
מח' אם יש לאסור קמיצת מנחת חוטא קשה

מבנה
△ הסברים במאן קא מיפלגי

נושא (נד:נה.)
מח' כמה מעורין
א- כמות שהן (עכשיו)
ב- כמות שהיו

מבנה
△ לשיטת - כמות שהן עכשיו

▽ לשיטת - כמות שהיו